

Голові спеціалізованої вченої ради
Запорізького національного університету
доктору психологічних наук, доценту
Галині Горбань

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Рот-Серова Олександра Володимировича
«Психологічні особливості прояву конфліктної компетентності фахівців
сфери інформаційних технологій», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії у галузі знань
05 – Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 053 – Психологія

Актуальність дисертаційної роботи. В умовах сучасних соціально-економічних викликів та трансформації професійного середовища діяльність фахівців сфери інформаційних технологій характеризується високим рівнем інтенсивності професійної взаємодії – необхідністю постійної командної роботи, швидкого прийняття рішень та ефективної комунікації, що значно підвищує ймовірність виникнення конфліктів в професійній міжособистісній взаємодії. У цьому контексті конфліктна компетентність виступає важливою складовою професійної успішності ІТ-фахівців та чинником забезпечення сприятливого психологічного клімату в організації. Вищенаведене підкреслює надзвичайну актуальність наукової роботи Рот-Серова Олександра Володимировича, мета якої полягала у визначенні психологічних особливостей та особистісних детермінант прояву конфліктної компетентності фахівців сфери ІТ як специфічного комплексу структурних компонентів.

Наукова новизна та теоретичне значення отриманих результатів. Визначення типових стратегій поведінки фахівців сфери ІТ в конфліктних ситуаціях професійної міжособистісної взаємодії, як структурних компонентів їх конфліктної компетентності та виявлення комплексу особистісних детермінант (базових особистісних диспозицій), які обумовлюють психологічні особливості прояву типових стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях професійної міжособистісної взаємодії, постало **новизною** дослідження.

Дослідження вибудовано дисертантом на основі ґрунтовного аналізу різних наукових підходів до проблеми конфліктів в організаціях, їх особливостей і причин виникнення в діяльності фахівців сфери ІТ та вимог професійної діяльності до компетентностей фахівців сфери ІТ в контексті їх професійної взаємодії, що свідчить про обізнаність з результатами і фундаментальних, і найсучасніших наукових досліджень та дає можливість доповнити наукові здобутки вітчизняних та зарубіжних науковців власними результатами. Вагомим здобутком дисертаційної роботи є здійснена автором емпірична верифікація моделі конфліктної компетентності фахівців сфери ІТ, а також визначення особистісних диспозицій, які детермінують особливості прояву типових стратегій їх поведінки у конфліктних ситуаціях професійної міжособистісної взаємодії.

Отримані здобувачем результати дослідження розширюють уявлення про сутність конфліктної компетентності фахівців як соціально-психологічної компетентності, що виявляється в соціальній (професійній) взаємодії і ґрунтується на їхніх особистісних якостях; про структурні компоненти та чинники конфліктної компетентності фахівців.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації. Наукові положення та висновки дисертації є обґрунтованими й повністю відповідають її меті та завданням. Вірогідність результатів забезпечено комплексним теоретико-емпіричним підходом, застосуванням релевантних методів, а також успішною апробацією і впровадженням у практику.

Практична значущість результатів дослідження полягає у можливості їхнього використання для вдосконалення психологічного супроводу професійної діяльності фахівців сфери інформаційних технологій, розвитку навичок конструктивної професійної взаємодії, профілактики деструктивних конфліктів та формування сприятливого психологічного середовища в ІТ-командах. Запропоновані у роботі науково обґрунтовані положення та практичні рекомендації можуть бути використані в діяльності організаційних психологів, HR-фахівців, керівників ІТ-компаній, а також у процесі професійної підготовки майбутніх психологів і спеціалістів сфери інформаційних технологій.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором. За темою дослідження опубліковано 13 робіт (зокрема 4 фахові статті виданнях, які включені до переліку МОН України та 1 у виданні ОЕСР/ЄС). Результати дослідження апробовано на всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Оцінка змісту дисертації. Зміст дисертаційної роботи Рот-Сєрова О.В. охоплює основні етапи науково-дослідницької роботи, що відображено у трьох розділах, висновках до кожного з них та загальних висновках.

В *теоретичній частині* роботи здобувачем здійснено ґрунтовний аналіз різних наукових підходів до проблеми конфліктів в організаціях, їх особливостей і причин виникнення в діяльності фахівців сфери ІТ та вимог професійної діяльності до компетентностей фахівців сфери ІТ в контексті їх професійної взаємодії, що свідчить про обізнаність з результатами і фундаментальних, і найсучасніших наукових досліджень та дає можливість доповнити наукові здобутки вітчизняних та зарубіжних науковців власними результатами.

За результатами *теоретичного аналізу* автором побудовано теоретичну модель конфліктної компетентності в якій визначено її сутність як багатовимірного особистісного конструкту, який має свої психологічні особливості прояву і змістовно визначається комплексом структурних компонентів – типових стратегій поведінки фахівців сфери ІТ в конфліктних ситуаціях професійної міжособистісної взаємодії, зміст і особливості прояву яких визначаються специфічним комплексом їх особистісних детермінант.

Для вирішення завдань *емпіричної частини* дослідження, на основі аналізу й обґрунтування дослідницького інструментарію, автором розроблено програму

емпіричного дослідження, яка поєднує кількісні та якісні методи та реалізується в рамках трьох дослідницьких етапів – підготовчого, констатувального та аналітичного з різним рівнем складності вирішуваних завдань та способами отримання емпіричних даних. Це дозволило досліднику, з одного боку, забезпечити логічну повноту дослідження, а з іншого, – найбільш повно репрезентувати принцип послідовного вивчення змістовно релевантних його феноменів. Здобувач переконливо доводить доцільність використання методик, які є надійними, валідними та відповідають цілям і завданням дослідження. Вагомим науковим результатом дослідницьких пошуків постало визначення типових стратегій поведінки фахівців сфери ІТ в конфліктних ситуаціях професійної міжособистісної взаємодії, як структурних компонентів їх конфліктної компетентності та виявлення комплексу особистісних детермінант (базових особистісних диспозицій), які обумовлюють особливості прояву типових стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях професійної міжособистісної взаємодії.

Окрему увагу автор приділяє також рекомендаціям щодо психологічного забезпечення управління конфліктами в організаціях сфери ІТ з метою підвищення компетентності фахівців у вирішенні конфліктів.

Оцінка достовірності наукових результатів. Достовірність результатів дослідження забезпечено обґрунтуванням його основних положень; підбором методів, адекватних меті і завданням дослідження; наскрізним характером зв'язку між етапами дослідження, репрезентативністю вибірки, відповідністю діагностичного інструментарію критеріям валідності та надійності, застосуванням методів математичної статистики для обчислювання отриманих емпіричних даних, апробацією результатів дослідження.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження та публікації автора виконано із дотриманням вимог академічної доброчесності. Використані матеріали інших дослідників супроводжуються коректними посиланнями на першоджерела. Факт відсутності текстових запозичень без посилань підтверджено результатами програмно-комп'ютерного аналізу роботи.

Дискусійні положення та зауваження. Високо оцінюючи дисертацію, вважаємо за доцільне висловити зауваження, коментарі та побажання дискусійного характеру:

1. За результатами емпіричного дослідження дисертантом визначено типові стратегії поведінки фахівців сфери ІТ в конфліктних ситуаціях професійної міжособистісної взаємодії, серед яких стратегія орієнтації на соціальну підтримку та стратегія залежної поведінки – обидві передбачають звернення особистості до зовнішніх соціальних ресурсів. На наш погляд варто було б надати уточнення щодо психологічного розмежування цих стратегій.

2. Визнаючи високу практичну значущість сформульованих автором рекомендацій щодо психологічного забезпечення управління конфліктами в ІТ-організаціях з метою підвищення компетентності фахівців у вирішенні конфліктів, вважаємо за доцільне висловити побажання щодо їхньої деталізації через опис специфічних форм і методів психологічної роботи з фахівцями сфери

ІТ, зокрема тренінгового, консультативного чи психодіагностичного спрямування.

3. У добре структурованому тексті роботи все ж зустрічаються орфографічні та пунктуаційні помилки, зрідка мають місце технічні огріхи оформлення (на с. 69 – у слові сфери пропущена літера ф; на с. 181 після слова тривожності, – подвійний розділовий знак) та ін.

Висловлені зауваження та коментарі не є категоричними і не впливають на загальну високу оцінку наукового дослідження, не знижують його актуальності та практичної значущості.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Рот-Сєрова Олександра Володимировича «Психологічні особливості прояву конфліктної компетентності фахівців сфери інформаційних технологій» – це самостійна, оригінальна, завершена наукова робота за актуальною темою, результати якої відповідають поставленій меті, мають наукову новизну і практичне значення.

Дисертація відповідає спеціальності 053 – Психологія, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 та № 502 від 19.05.2023), а її автор, **Рот-Сєров Олександр Володимирович**, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 – Психологія (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

Ольга ЛОВКА